

Lietuvos meno kūrėjų asociacija

„Muzikoje ieškau gražiausių spalvų ir atspalvių, o piešiniuose - tobuliausių sąskambių“

2012-10-01

ŽURNALAS: Muzikos Barai

TEMA: Sukaktis

AUTORIUS: Rasa Aukštuolytė

DATA: 2012-10

„Muzikoje ieškau gražiausių spalvų ir atspalvių, o piešiniuose - tobuliausių sąskambių“

Rasa Aukštuolytė

Neretai girdime Lietuvos muzikus skundžiantis tiek nepalankia bendrąja muzikos kultūros situacija šalyje, tiek nelengva atlikėjų, norinčių gyventi savo menu, padėtimi. Maloniai nustebino kiek kitoks smuikininkės Rusnės Mataitytės požiūris: ji, ne vienus metus praleidusi Vokietijoje ir Anglijoje, dabar džiaugiasi esanti Lietuvoje. Turėjusi galimybę palyginti darbą skirtingose Europos šalyse, mano, kad muziko duona niekur nėra lengva. Šiandien R. Mataitytė yra pripažinta smuikininkė, aktyvi kamerinių ansamblių dalyvė, pedagogė, dviejų vaikų (taip pat pasukusių muzikos keliais) mama, laisvalaikio – tapytoja... Rugsėjo 7-ąją R. Mataitytė paminėjo gražų 50 metų jubiliejų, tad šia proga su smuikininke ir kalbėjomės.

- Sulaukėte gražaus jubiliejaus. Kuriuos savo gyvenimo įvykius šiandien laikytumėte svarbiausiais?

- Pirmiausia man labai pasisekė, kad gimiau menininkų – dailininkės Dalios Mataitienės ir muziko Povilo Mataičio, Lietuvių folkloro teatro įkūrėjų – šeimoje. Ne tik todėl, kad buvau apgaubta tėvų meilės, bet ir dėl to, jog nuo pat ankstyvos vaikystės mane supo menininkų pasaulis. Augdama mačiau savo profesijai atsidavusius tėvus ir tarsi savaime įgijau tas pačias vertybes, susidariau aiškią menininko gyvenimo sampratą. Tiesa, menininkų gyvenimas dažnai tapatinamas su chaosu buityje, nuolatiniu „mūžų laukimu“ bei kitomis artistinėmis linksmybėmis, tačiau man su tuo visiškai neteko susidurti. O tai, kad kūrybinis darbas yra ne tik labai daug disciplinos reikalaujantis užsiėmimas, bet ir didžiulis džiaugsmas, supratau anksti.

Muziko formavimosi kelyje be galo svarbūs (gal net labiau, negu kitose profesijose) yra jo mokytojai. Aš turėjau labai gerus pedagogus: tai pirmasis mano mokytojas Tadas

Šernas, profesorai Viktoras Radovičius, Valerijus Klimovas ir Igoris Bezrodnas.

- *Kaip pasirinkote būtent smuikininkės kelią?*

- Mano muzikiniai gebėjimai pasireiškė anksti, todėl abejonių dėl to, kur mokysiuosi, tėvams nekilo. Nuo penkerių metų mokiausi skambinti fortepijonu, tačiau paskutiniu momentu, prieš stojamuosius egzaminus į M. K. Čiurlionio menų mokyklą, tėvelis nusprendė leisti mokytis griežti smuiku. Tiesa, turbūt beveik niekada muzikų šeimose vaikų neklausama, kuo jie norėtų groti. Vienais atvejais tai tarsi savaime suprantama, kaip, pavyzdžiui, nutiko Luko Geniušo šeimoje. Kitais atvejais instrumentą tėvai parenka pagal vaiko fizinius duomenis bei remdamiesi specialistų konsultacijomis. Iš pradžių, kaip ir daugelis paprastų (ne vunderkindų) vaikų, didelio potraukio smuikui ir daug kantrybės reikalaujančiam darbui nerodžiau. Vis bandžiau įkalbėti mamą leisti mane į dailės skyrių, nes piešiau su malonumu ir man neblogai sekėsi. Mama nepasidavė mano įkalbinėjimams, o jos pagrindinis argumentas buvo toks: piešti galėsiu ir pradėjusi vėliau, o profesionalia smuikininke jau nebetapsiu, jei dabar mesiu muzikos mokslus. Tą patį argumentą kartojau ir savo vaikams, kai išsekdavo jų kantrybė ir meilė muzikai.

Lūžis įvyko penktoje klasėje, kai buvau atrinkta į tuo metu vienintelį mums, lietuviams, pasiekiamą tarptautinį J. Kociano smuikininkų konkursą. Ruošiausi taip, tarsi nuo to priklausytų mano gyvybė. Laimė, buvau pastebėta ir įvertinta. Grįžau su 1 vieta bei specialiu apdovanojimu geriausiai užsienio smuikininkei. Tuo mokiniams konkursai ir yra naudingi – jie priverčia maksimaliai mobilizuoti visas fizines ir psichines jėgas, o įgyta patirtis paskui labai praverčia įvairiose profesinio gyvenimo situacijose.

- *Griežiate ne viename kameriniame ansamblyje („Kaskadų“ trio, „Gaidos“ ansamblyje). Ką Jums reiškia kamerinis muzikavimas?*

- Griežti kamerinę muziką yra didžiulis malonumas, ypač kartu su puikiais muzikantais. Smuikininkas apskritai labai retai muzikuoja vienas, kadangi šio instrumento techninės galimybės išgauti harmonijos spalvas yra gana ribotos. Todėl nuo pat pradžių smuikininkas mokosi ne tik griežti savo partiją, bet ir klausyti.

Kamerinė muzika – intymus įvairių instrumentų pokalbis, kurio paklausyti turėtų ateiti tokia pati, subtilių išgyvenimų išsiilgusi, auditorija. Gaila, kad Lietuvoje vis dar mažai jaukių, istoriją menančių salių, kuriose būtų geras fortepijonas (instrumentų ypač trūksta) ir rinktusi kamerinės muzikos tradicijas mylinti bei puoselėjanti publika. Dėl to dar labai daug reikia mums, muzikantams ir koncertų organizatoriams, nuveikti.

Man labai pasisekė, kad savo kelyje sutikau pianistę Albiną Šikšniūtę ir violončelininką Edmundą Kulikauską. Su jais daug metų kartu mokiausi: pirma M. K. Čiurlionio menų mokykloje, paskui ir Maskvos konservatorijoje. Darbas su trio „Kaskados“ primena trijų gerų draugų bendravimą. Kiekviena repeticija, kad ir kokie pavargę ir išsekę po kitų darbų į ją ateitume, suteikia mums atgaivą. Taip yra ne tik todėl, kad grojame nuostabią muziką, bet ir dėl to, jog esame bendraminčiai, panašiai jaučiame muziką, neturime tarpusavio bendravimo sunkumų, dirbdami neįaučiame įtampos, o tik bendro muzikavimo džiaugsmą. Tai labai dideli privalumai, kuriuos, metams bėgant, vis geriau supranti ir įvertini. „Gaidos“ ansamblyje taip pat randu labai draugišką atmosferą ir

tikrai puikius muzikantus.

- Kokiai muzikai tiek soliniame, tiek kameriniame repertuare teikiate pirmenybę?

- Man įdomi įvairios stiliškos muzika, nors turbūt geriausiai jaučiuosi atlikdama romantinę ir moderniąją muziką. Žymioji rusų smuiko mokykla, kuriai priklausė visi mano pedagogai, daugiausia rėmėsi romantinio stiliaus repertuaru, o klasicizmo bei baroko epochos kūrinius interpretuodavo ta pačia romantine maniera. Man labai įdomu klausytis autentiškais instrumentais atliekamos barokinės muzikos ir pačiai gilintis į tą stilišką. Be to, labai pasikeitė ir klasicizmo interpretavimas. Atsirado žymiai daugiau laisvės ir gyvybės atliekant šios epochos kūrinius. Mažiausiai man pažįstama džiazio sritis, nors su didžiausiu malonumu su „Kaskadų“ trio grojome Chико Coreа trio mūsų miniatiūrų programoje. Jei tik būtų tinkama galimybė ir laiko, mielai į ją dar pasigilinčiau. Juk niekada nevėlu išmokti ko nors naujo?

Su naująja muzika mane supažindino tėvelis, kuris draugavo su B. Kutavičiumi, O. Balakausku, F. Bajoru ir vesdavosi mane, dar mokinukę, į naujų kūrinių perklausas Kompozitorių sąjungoje. Tada jie buvo andergraundo kompozitoriai ir sulaukdavo griežtų priekaištų dėl idėjinio neprogresyvumo, nusikalstamo formalizmo ir kitokių „griežtų“. Sunku patikėti, kad visa tai buvo taip neseniai! Taip aš susidraugavau su modernia muzika ir iki šiol su didžiausiu malonumu gilinuosi į naujus opusus. Kas gali būti įdomesnio, kaip eiti nepažįstamu taku, ieškoti prasmių gaidžių pynėse, įkvėpti gyvybę kūriniams. Tai labiausiai kūrybiškumą skatinantis darbas, nes čia nėra jokių šampū ar rėmų, į kuriuos privalai įsisprausti. Esu griežusi ir įrašiusi daug O. Balakausko, F. Bajoro, V. Barkausko, J. Juozapaičio, V. Bartulio, V. Germanavičiaus, A. Malcio, A. Šenderovo, J. Tamulionio, R. Šerkšnytės, L. Narvilaitės kūrinių. Artimai bendrauju su puikia anglų kompozitore Sadie Harrison, kurios autorinį CD įrašėme su „Kaskadų“ trio, Šv. Kristoforo orkestru ir pianistu S. Okruško.

- Esate griežusi ir orkestruose. Kuo jums ypatingas toks muzikavimas?

- Trejus metus dirbau Gėtingeno (Göttingeno) simfoninio orkestro koncertmeisterė Vokietijoje. Žinoma, su maža dukrele ir nuolat besikeičiančiomis auklėmis dirbti tokį atsakingą darbą buvo nelengva. Išmokau paruošti programas per labai trumpą laiką (kartais po 2-3 programas per savaitę). Su tokiu tempu anksčiau niekada nebuvau susidūrusi, nes kūrinius konkursams ir kitiems atsakingiems pasirodymams paprastai šlifudavau ilgai ir kruopščiai. Simfoninio orkestro repertuaro visai neišmaniau, o juk koncertmeisteris visada turi griežti labai stabiliai ir vesti visą grupę. Galima sakyti, kad buvau įmesta į vandenį ir tada išmokau plaukti. Atsimenu, kaip skrisdama į naująją savo darbo vietą bendrakeleiviui pasiguodžiau, kad manęs laukia sunkus išbandymas, o jis mane bandė raminti juokais klausdamas: „Bet juk smuiku griežti Jūs mokate?“ Su tuo teko sutikti, tačiau ramiau nepasidarė.

Darbas simfoniniame orkestre padėjo geriau suvokti muzikos kūrinių formą, jų mastelį ir struktūros daugiasluoksniškumą. Ta muzikinė patirtis privertė naujai pažvelgti ir į kamerinės muzikos partitūras.

Kai persikėliau gyventi į Angliją pas ten jau seniau dirbusį vyrą, teko griežti ir Londono simfoniniame orkestre. Tačiau gana greitai supratau, kad tiek daug energijos, kiek iš manęs atima kelionės iš Oksfordo į Londoną ir atgal, joks aukščiausios klasės orkestras ir joks puikiausias uždarbis nekompensuos. Be to, visada labiau traukė kamerinė muzika ir nauji soliniai opusai, o jiems reikia turėti ir laiko, ir jėgų.

- *Esate Muzikos akademijos dėstytoja, Nacionalinės M. K. Čiurlionio menų mokyklos mokytoja. Kas paskatino imtis pedagoginio darbo?*

- Pedagoginį darbą pradėjau dirbti iškart po studijų Maskvoje, paskui išvykau į Vokietiją, Angliją ir tik po 10 metų vėl grįžau dėstyti į M. K. Čiurlionio menų mokyklą ir LMTA. Sukaupia patirtimi reikia dalintis su jaunimu. Visame pasaulyje labai išaugo profesionalių muzikos atlikėjų parengimo lygis. Atsivėrus geležinei uždangai, po pasaulį pasklido rusų atlikėjai ir pedagogai, o talentingo jaunimo yra visur. Džiaugiuosi, kad galiu Lietuvos jaunimui atiduoti savo žinias ir patirtį.

Pedagoginis darbas reikalauja labai daug kantrybės ir lankstumo. Jaunas žmogus yra dar labai trapi būtybė, todėl neatsargus žodis arba neteisingas veiksmas gali sumenkinti jo pasitikėjimą savimi ir sutrukdyti visapusiškai atsiskleisti. Pedagogui reikia ne tik nurodyti klaidas bei jų pašalinimo būdus, bet ir iškiepyti meilę, atsidavimą pasirinktai profesijai. Taigi reikia ne tik profesinių žinių, bet ir psichologijos išmanymo. Visiškai sutinku su Roko Zubovo išsakyta mintimi, kad geriau išugdyti vienu laureatu mažiau, negu nors vienu asmeniu padidinti muzikos nemylinčiųjų skaičių.

- *Savo malonumui užsiimate tapyba. Kaip Jums skleidžiasi šių dviejų menų - muzikos ir dailės - sąveika?*

- Dailė ir teatras mane lydėjo nuo pat ankstyvos vaikystės, nes mano mama - teatro dailininkė. Piešdama visada jaučiausi labiau atsipalaidavusi, negu grieždama smuiku. Galbūt todėl, kad niekada to nesimokiau ir nebuvo barama dėl tikrų ar menamų klaidų. Mamos dirbtuvėje su nuostabiu vaizdu į Šv. Kazimiero bažnyčios bokštą ir senamiesčio stogus piešdavau per kiekvienas mokinių vasaros atostogas. Taip pat ir vėliau, kai tik turėdavau galimybę, grįždavau prie šios veiklos. Daugiausia laiko tam pomėgiui galėjau skirti Anglijoje, augindama ten gimusį sūnų. Tada surengiau ne vieną parodą, daugiausia Vokietijoje, o vienoje iš jų pusė mano darbų buvo parduota. Niekam nerūpėjo, kad nesu baigusi dailės akademijos, o parodų atidarymo metu pati ir koncertavau.

Paskui paaugę vaikai pradėjo eiti profesionalių muzikų keliu (dukra Austėja - smuikininkė, šiuo metu studijuoja Kopenhagos muzikos akademijoje, sūnus - pianistas, įstojo mokytis į H. Purcello muzikos mokyklą Londone) ir laiko hobiui nebeliko. Tikiuosi, kad vaikams tapus savarankiškiems, aš ir vėl grįšiu prie šio širdžiai mielo užsiėmimo.

Man muzika ir dailė yra labai arti viena kitos. Muzikoje aš ieškau gražiausių tembrinių spalvų ir atspalvių, o piešiniuose - tobuliausių sąskambių, kuriuos sudaro spalvų deriniai ir linijų ritmai. Ir vienoje, ir kitoje srityje pasiduodu intuicijai ir emocijai,

kurios dažniausiai diktuoja teisingą pasirinkimą. Joks kompiuteris niekada nepakeis gyvo žmogaus atliekamos muzikos įtaigos, nes jis negali sukurti emocijos. Todėl esu įsitikinusi, kad ir pačią sudėtingiausią, intelektualiausią, konstruktyviausią muziką reikia atlikti tuo pačiu senoviniu romantiniu būdu – reikia ją pajauti širdimi ir griežti taip, tarsi nieko nuostabesnio niekada nebūtum griežęs. Tada ji atgyja ir tampa pasiekiamą klausytojui.

- Ačiū už pokalbį.